

Spisak prioriternih projekata energetske infrastrukture u regionu, uključujući 12 projekata gasa, vrednih najmanje 2 milijarde EUR, usvojilo je Ministarsko veće Energetske zajednice u decembru 2020. Ovaj status - poznat kao Projekti od interesa za Energetsku zajednicu ili PECEI - grantovi privilegovani pristup građevinskim dozvolama i javnom finansiranju. Ipak, naša žalba, podneta u februaru 2021. godine nakon razgovora sa Komisijom i Sekretarijatom Energetske zajednice, tvrdi da joj nije bila pružena zdrava procena održivosti.

Nadzor Evropske komisije nad procenama održivosti prioriterno obeleženih projekata gasne infrastrukture na zapadnom Balkanu istražiće Evropski ombudsman, nakon žalbe Bankwatch-a na njihov klimatski uticaj. U oktobru 2020. godine, ombudsman je kritikovao Komisiju zbog odobravanja liste prioriternih projekata gasne infrastrukture u EU bez procene njihovih emisija gasova. Nedavno je ombudsman pokrenuo sličnu istragu protiv Komisije u vezi sa njenom ulogom u proceni emisija prioriternih gasnih projekata u južnim i istočnim susedima EU, zemljama Energetske zajednice.

Evaluacija koju su prošli bila je zasnovana na metodologiji sličnoj onoj koja je trebalo da se koristi za projekte u EU, tokom takozvanog procesa 4. projekta od zajedničkog interesa (PCI), ali je kasnije napuštena zbog svojih nedostataka. Komisija, iako svesna problema sa metodologijom procene održivosti u PCI procesu, nije zahtevala da procena PECEI-a pravilno obračunava njihove emisije stakleničkih gasova.

Karte se slažu u korist benzina

Svake dve godine, u skladu sa prilagođenom verzijom Uredbe EU o TEN-E, Ministarsko veće Energetske zajednice bira listu projekata infrastrukture za gas i električnu energiju koji dobijaju preferencijalne dozvole i finansiranje tretmana. Ti takozvani projekti od interesa za energetsku zajednicu (PECEI) i projekti od zajedničkog interesa (PMI) odgovaraju EU listi projekata od zajedničkog interesa (PCI).

EK ima značajnu ulogu u procesu usvajanja kao koordinator aktivnosti Energetske zajednice i mora da glasa pozitivno kako bi se usvojile liste PECEI i PMI. Trenutna lista PECEI i PMI za gas usvojena je u decembru 2020.

Ključni problem u proceni projekta bio je taj što se pretpostavljalo da će svi gasni projekti smanjiti emisiju CO₂, a ne povećati ih. Ideja je bila da gas zamenjuje ugalj i da se potražnja ne povećava, pa neće uzrokovati dodatne emisije u odnosu na današnju. Ovim procenama previđen je vrlo verovatni scenario u kojem bi gas u nekim regionima zapravo istisnuo druge izvore energije poput obnovljive električne energije ili drveta.

U stvari, čak je i konsultantska kompanija koja je pripremila procenu upozorila da metodologija pretpostavlja da gas istiskuje samo fosilna goriva. Spomenuli su da to možda

nije realnost, jer u zemljama sa visokim prodorom hidroenergije povećana proizvodnja na gas može zameniti hidroenergiju, što rezultira povećanim emisijama.

Na primer, Albanija svu domaću električnu energiju proizvodi iz hidroenergije, ali procena novih gasnih projekata predviđa smanjenje emisija. Čini se da je to zbog činjenice da je procena uključivala termoelektranu Vlora koja u stvarnosti ne radi zbog tehničkih problema.

Nema dokaza da bi gas zamenio ugalj

Gasni projekti poput Jonsko-jadranskog cjevovoda i Zagvozd-Posušje-Travnik (odvojak do Mostara) pokazuju da su pretpostavke metodologije nerealne.

Predloženi jonsko-jadranski cevovod ne bi samo istiskivao ugalj, već drveno gorivo i električnu energiju za grejanje, i barem malo hidroelektrana u Albaniji, Crnoj Gori i Hrvatskoj.

Projekat gasovoda Zagvozd-Posušje-Travnik u Bosni i Hercegovini takođe rizikuje povećanje, a ne smanjenje emisije. Većina područja koje bi opsluživao trenutno prima električnu energiju koja se u potpunosti dobija iz hidroelektrana i energije vetra, dok se grejanje uglavnom obezbeđuje električnom energijom i drvetom. Dakle, uvođenje plina u ova područja uglavnom bi istisnulo te izvore, a ne toliko ugalj.

Sada tražimo uklanjanje gasnih projekata sa lista PECCI i PMI zbog nedostatka verodostojnih podataka o održivosti. Isto tako, usvajanje bilo kojih novih spiskova mora se odložiti dok se na nivou Energetske zajednice ne usvoji revidirana Uredba TEN-E sa nadograđenom metodologijom procene gasova, o kojoj se trenutno raspravlja u EU.

Zemlje Energetske zajednice, kao i ostatak sveta, treba da dekarbonizuju svoje energetske sektore najkasnije do 2050. godine. Greenlighting gasni projekti sada podrivaju sve napore. Nova gasna infrastruktura može rezultirati raseljavanjem obnovljive energije, a ne zagađivanjem fosilnih goriva. Takođe postoji stvarni rizik od zaključavanja uložene investicije i nasukana gasna infrastruktura za ionako iscrpljene finansijske kapacitete ovih zemalja. Ono što treba dati prioritet su energetska efikasnost i održivi projekti obnovljivih izvora energije, a ne gas.

Izvor: bankwatch.org